

Bakalářská práce: Hieronymus Bosch a Benátky

Jméno a příjmení (studentka): Věra Novotná

Vedoucí práce: PhDr. Martin Zlatohlávek PhD.

Posudek vedoucího práce:

Centrem této bakalářské práce je „Fenomén Bosch“, tak ho totiž nazvala sama autorka, přestože se věnuje jenom několika jeho obrazům, které jsou vystaveny v Dóžecím paláci v Benátkách. Aby se je však pokusila pochopit, musela je zasadit do širších souvislostí, ale i tak ji stále zůstalo odpovědět na řadu otázek. Za tím účelem seřadila a vyjmenovala základní literaturu od 16. století po současnost. Vodítkem ji k tomu byla souhrnná publikace k Boschovskému bádání z pera Waltera Gibsona. Podle něj také rozčlenila tuto kapitulu na tři základní období zájmu o dílo Boschovo: 16. – 18. století, samostatně pro Bosche prázdné století devatenácté a novodobé přístupy ve 20. století i poslední práci Virginie Pitts Rembert. V další kapitole načrtla Boschův život podle chudých dokumentů, které jsou ještě navíc zpochybnitelné, a tak ji nezbylo než konstatovat, že jeho život byl více legendou než skutečností. Dále autorka upozornila na intenzivní náboženský život v době Boschově, ovlivněný hnutím „Devotio moderna“. Tato velmi krátká kapitolka by však zasluhovala přesnějších formulací (a vyvarování se překlepů v uvádění jmen: Geert nebo Gerard; Kempinský nebo Kempenský?) Otázka chudoby či čistoty vyznání byla od dob sv. Františka v průběhu 14. a 15. století mnohokrát vyjádřena. Stačilo tedy sáhnout např. po některé vhodné knize na dané téma. Právě tak poněkud strohá je i kapitola, v níž se autorka snažila ukázat širší historický přehled. I v tomto případě by bylo účelnější orientovat se ještě na jinou literaturu než jen na úsečné statě Jarmily Vackové.

Ke konkrétním Boschovým obrazům v Benátkách se pak autorka blížila popisem jejich údajné a nejisté proveniencce, totiž existencí ve sbírce kardinála Grimaniho. Obrazy byly velmi pravděpodobně dovezeny do Benátek již na počátku 16. století, ale na veřejnost se dostaly poměrně pozdě, až v 18. století, takže jejich vliv na dobové umění v Benátkách byl nepatrný nebo dokonce žádný, konstatuje autorka. Tři oltární triptychy pak popsala ikonograficky a podle toho rozdělila do dvou skupin: soumrak nad lidstvem a poustevníci a martyrové. V prvním případě jde o neúplný celek s vyobrazením posledních dějů lidstva a světa vůbec, kde zachovalé postranní desky znázorňují Pád zatracených, Peklo, Pozemský a Nebeský ráj, přičemž prostřední ztracená nesla asi výjev Posledního soudu. Autorka tyto scény nazvala poněkud pesimisticky „Soumrak nad lidstvem“, i když i v Boschových obrazech je vyjádřena naděje a radost z otevřené budoucnosti. Z literárních předloh pro tyto výjevy pak správně odkázala na příběhy rytíře Tondala a jeho cestu do podzemí. V umělecko-historickém srovnání pak dobře uvedla díla Jana van Eycka, Dirka Boutse a Memlinga. Zcela neobvyklý, až moderní výjev Nebeského ráje, představeného kuželem světla, ke kterému se blíží duše blažených, pak podle literatury odvodila od schématu nebeských sfér Simona Marmiona, či z prací Heinricha Susa nebo vlámského mystika Ruysbroecka.

V druhé ikonografické skupině, poustevníků a martyřů, autorka podtrhla, že to byli právě oni, kteří se stali středem zájmu Boschova díla, namísto P. Marie a dalších „populárních svatých“. Jsou to podle ní „jednoduché, nehřešící bytosti ukazující člověku, jak by se mohl dostat do vyššího plánu stvoření“. Dále zde autorka podtrhuje jejich zvláštní vztah ke světu a ke člověku, jako k těm, kdo je obtěžuje nebo vytrhuje z kontemplace. Jejich výraz se totiž nemálo liší od nestvůr z podsvětí. Tak uvedla oltární obraz s poustevníky sv. Antonínem, sv. Jeronýmem a sv. Jiljí. I v tomto případě odkazuje na literární zdroj mystika Jana van Ruysbroecka, totiž na jeho Knihu nejvyšší pravdy, v níž tyto tři poustevníky zmiňuje jako tři stupně mystického povznesení duše. Třetí Boschův oltární soubor v Benátkách nese na střední desce ukřižování skvostně oblečené mladé ženy. Určení, o kterou světici se jedná, zaměštnává odborníky již řadu desetiletí. Autorka vyjmenovala všechny dosavadní názory, ale sama žádný nepodtrhla jako nejvíce pravděpodobný.

V poslední kapitole se věnovala Boschovi a Benátkám, kterou rozčlenila na údajný pobyt Bosche v Benátkách, na Boschův vliv na umění v Benátkách a na italské vlivy v díle Boschově. I zde se znalci pohybují v nejistých krajinách a jejich závěry jsou jen nepodložené hypotézy. K tomu autorka připojila odstavce o Boschových napodobitelích, kopistech a následovnicích, kde zvláště podtrhla práce Joachima Patinira a Quitena Massyse.

Souhrnně lze konstatovat, že se autorka svého obtížného tématu zhostila dobře. Ponořila se do složité nedostupné cizojazyčné literatury, vypsala a zhodnotila ty důležité názory. Dále se správně vypořádala se samotnými uměleckými díly z formálního, ale i složitého ikonografického rozboru. Neváhala využít nabízená srovnání. Přestože většinou její otázky zůstaly nezodpovězeny, nedeprimovalo ji to k deziluzi nad uměleckohistorickou prací, ale naopak otevíralo další možnosti k řešení. Práce je navíc psána hezkým, až literárním slohem. To omlouvá některé drobné překlepy a formální nedostatky. Práci **doporučuji** k obhajobě.

V *Grassl* dne *29. 8. 2008*

M. Hlatková
.....
podpis vedoucího bakalářské práce